

Utstillingsåpning

Det er en glede for oss på Norsk Folkemuseum å ha fotoutstillingen "Bunader i nærbilde" av Laila Durán. Dette er en utstilling som **passer godt her**, hvor både foto og drakt og tekstil har hatt en sentral plass i over 100 år. Likevel var det først på 1950-tallet det samiske ble løftet fram som en del av den norske kulturen. Samtidig som vi avslutter tilbakeføring av norske gjenstander fra Nordiska Museet i Sverige, arbeider vi nå med en plan for tilbakeføring av samiske gjenstander.

Selv om vi her i Norge er mange bunadbrukere, er det ikke så ofte vi ser bunader på fotoutstilling. Og kanskje er grunnen til det nettopp at bunader her til lands er noe som alle kjenner til. På 17.mai, i dåp, konfirmasjon og bryllup er bunad antrekk for mange. Bildene vi ser av bunader er gjerne kjente personer i offisielle sammenhenger, bilder vi tar av hverandre på årets eller livets høytider, eller gamle bilder i museenes samlinger. Men her er det ikke draktene som er i fokus. Gjennom sine bilder får Laila Durán oss til å faktisk **se** på bunadene. Og det er dette tittelen på utstillingen, "**Bunader i nærbilde**", spiller på. Fotografen viser oss bunadene på en måte vi ikke er vant til.

En ting er at det ikke nødvendigvis er de mest kjente draktene som vises i denne utstillingen. Noen vil dere nok kjenne igjen, men de aller fleste er bunader som går tilbake til de gamle folkedraktene, altså klærne som ble brukt av bondebefolkningen i det førindustrielle samfunnet. Noen er kopier av gamle folkedrakter. Dette er bunader som er blitt til gjennom en møysommelig rekonstruksjons prosess der man har tatt i bruk kildemateriale som draktakvareller, gamle fotografi og skriftlige beskrivelser, i tillegg til bevarte draktdeler.

Gjennom sitt samarbeid med museer og private samlere får fotografen også vist oss gamle folkedrakter som ikke lenger er i bruk i dag. I det gamle bondesamfunnet fantes det variasjoner over samme drakt. Her var brudeklær, kirkeklær, helgeklær og hverdagsklær, og det kunne være forskjell på barn og voksen og ugift og gift. Denne graderingen har i stor grad falt bort når vi i dag bruker dem som høytidsantrekk. Ved å bruke personer i ulik alder og iscenesette ulike anledninger i bildene, får Laila Durán likevel vist oss mangfoldet innenfor den lokale drakttradisjonen.

Som museum setter vi naturligvis pris på denne formidlingen av de historiske draktene. Kanskje kan det stimulere til en økt bevissthet rundt det gamle materialet, kanskje til og med et ønske om å lære seg noen gamle teknikker, og slik videreføre denne delen av vår immaterielle kulturarv.

Også selve bildene skiller seg ut. Her er mennesker i en situasjon, *som også bærer en tradisjonell drakt*. Drakten er en del av bildet, men her er også mange andre komponenter, og kanskje er det nettopp derfor draktene kommer så fint fram. Ofte er det flere fra samme familie eller venner som er modeller, noe som gir et ekte uttrykk til bildene. Men her er også et blick for det tekstile, og man kan nærmest føle med blikket hvordan de ulike stoffene kjennes.

En annen ting som gjør denne utstillingen spesiell, er det **skandinaviske perspektivet**. Vi har lett for å tenke på draktene våre som spesielt nasjonale. Blant de to landenes tre folk er bruken av det vi her kaller bunad, svært forskjellig. I Norge har over halvparten av alle kvinner, og en stadig økende andel menn, egen bunad, mens «bygdedraktene» i Sverige er først og fremst brukes av spesielt interesserte.

I de samiske områdene har en stor del av befolkningen kofte, men bruken har variert over tid. Noen steder er den i ubrutt tradisjon, mens andre steder gikk den ned eller forsvant som følge av fornorskingspolitikken. Interessen er i dag stigende, flere syr og flere bruker kofte. At man nå også

har begynt å rekonstruere gamle kofter fra områder der de gikk ut av tradisjon, sier noe om hvor viktig den er som identitetsmarkør.

Ellers i Skandinavia gikk folkedraktene ut av bruk de aller fleste steder i løpet av 1800-tallet. Da draktene ble tatt opp igjen som nasjonale symboler på slutten av hundreåret, fikk de norske en ekstradimensjon: Å signalisere selvstendighet ovenfor Sverige som vi hadde vært i union med siden 1814, og før det Danmark. Det var derfor viktig å lage drakter som var nasjonale, og ikke fylt av «utenlandsk fjas og uekthet» som det het. Derfor ble bomullsstoffer og silkebånd erstattet med lin og ullgarnsbroderi, noe som preger våre mest kjente bunader i dag. Disse er en viktig del av vår tradisjon. Og er det noe som er spesielt norsk, må det være disse som i mange tilfeller ble gjort mer norske enn de opprinnelig hadde vært.

Men går man bakenfor disse, trer det fram en drakttradisjon hvor det lokale var viktigere enn det nasjonale. Vi har hatt kontakt med hverandre, tolket stilimpulser fra kontinentet og blandet det med vår egen lokale tradisjon. Drakter kunne være mer forskjellige i norske nabodaler enn områder på hver side av grensa. Går vi langt nok tilbake i tid, finner vi også likhetstrekk med den alderdommelige drakttypen som samene viderefører i dag.

Og det er det som er så spennende, at vi kan se nye sammenhenger i det gamle materialet. Gjennom Laila Durán sine bilder gjøres det også aktuelt for oss i dag, som moderne mennesker.